

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Indicibvs Illvstratvs Et Avctvs Concionatoriis

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. IV. Tentationes ostendunt, quàm quisque Deo sit fidelis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77031)

pro Domino Jesu dimicare. Cum ergo tentamur, animosissime resistamus. Pro hoc Rege, pro hac lege certasse immortalem parit gloriam.

Videte obsecro Tarlensem Paulum; nequissimus illi apparitor adjunctus? non ut serviret, sed ut colaphis suum Dominum caderet angelus Satanæ, stimulus carnis. Quid hoc monstri, obsecro? Apostolus, & tantus universi orbis doctor carnem sentit stimulantem? In paradysum, in supremum cælum eductus fuerat, & caro illi jam faciat injurias? An non istud pudori & verecundiae fuit? Rogavit quidem Dominum, nec simplici vice, à vexatore tam importuno liberari. At ubi audiit hæc in re divinam gratiam sufficere, mox ad omnes tentationes excipendas paratissimus: Libenter igitur, inquit, gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus, in contumeliis, in necessitatibus &c. Cum enim infirmior, tunc potens sum.

2. Cor. 12. v. 9. & 10.

Virtus non solet esse otiosa.

Virtus non solet esse otiosa, nec enim socordes ferias, aut ignavam ab opere cessationem querit, quam scit sibi non solum esse inutilem, sed & turpem. U. igitur ea semper habeat quod agat, varias illi tentationes Deus submittit; & ut cum diabolo identidem altereatur & pugnet. Pauli dicto: oportet & hæresis esse; oportet & tentationes esse, ut & qui probati sunt, manifesti fiant. Siracida dicto: Vasa figuli probat fornax, & homines justos tentatio tribulationis. Non est probrosum vasi fictili in fornacem mitti, & ad usum durari, sed ignes non pari & crepare, hoc factum est. Nec argentum nec aurum inhonestat, ad corticulam examinari, flammis explorari, sed illam & istas non posse sustinere hoc pudendum tam nobilibus metallis. Hebræus psaltes: Probasti nos Deus, inquit, igne nos examinasti, sicut examinatur argentum. Dum argentum & aurum in fornace sudant, suam nobilitatem oculis non probant, ejusdem cum igne coloris sunt, merus esse ignis videntur; ubi fornacem exierunt, nitorem suum explicant: ita nos planè dum solatis & sensibus laavidibus aliis non caremus, vera virtus ab indole naturali & bonâ propensione difficulter distinguitur; at verò cum amarescunt omnia, cum tentati, torpidi, solatis destituti sumus, si Deo tamen nihilominus adhaeremus, laborem non fugiamus, officium nostrum non negligamus, nec preces statas omittamus, hæc vera virtus, hoc argentum purum, hoc aurum recoctum est. Cor istud lectum ac sincerum est, quod nullis tentationibus à Deo avelli potest.

1. Cor. 11. v. 19. Eccli. 5. 27. v. 6.

Pf. 65. v. 10.

Quando virtus ab indole naturali distinguitur, & quando non.

§. III.

A Fornace in hortum egrediamur. Vitem non decorat olitoris falcula putari, circumcidi, pampinari; illi unguis ferrei palmites orbos & superfluos amputat. Attestatur Joannis calamo Servator: Omnem palmitem qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat. Haud aliter tentatio, atque falx vinitoria, incidit & resecat, sed hominis bono, ut instar vitis maturos tempore racemos omnium commendatione offerat.

* Scripícula Varroni. Joan. cap. 15. v. 2.

Tentatio exivit ad sublimem gloriam: Jobum, Job cap. 16. v. 13. 14. 15. & 17. Josephum,

Ad quam sublimem gloriam exivit Jobum acerbissima septennii tentatio? seipsum Jobus deplorans: Ego ille, inquit, quoniam opulentus, repente contritus sum; tenuit cervicem meam, confregit me, & posuit me sibi quasi in signum. Circumdedit me lanceis suis, convulnerunt lumbos meos; non pepercit, & effudit in terrâ viscera mea. Conscidit me vulnere super vulnus, irruit in me quasi gigas. Facies mea intumuit à steri. Hæc illi omnia in gloriam, posteritati in exemplum, demoni in contumeliam evenerunt. Josephum à pastotis filio, è mancipio vendito, è servo captivo Aegyptium proregem fecit tentatio. Quantum Tobie, quantum & Sulannæ pepererunt decus utriusque gravissimæ tentationes, quæ illos longè fecerunt gloriosiores, quam si eos Deus in cælo recepisset. Er-

Tobie, Sulannam,

ago non tentati, sed tentationibus assentiri & succumbere ignominiosum. Sicut qui adolescentes ad discendum animant: Non turpe est, inquit, nil scire, sed nihil velle discere.

Narrat Valerius maximus Q. Fabium Maximum quinquies consulem, virum jam pridem summæ auctoritatis, & tunc ultimæ senectutis Legatum à senatu ad filium Consulem tunc Suesæ agentem pervenisse. Filio extra urbem cum lictoribus prodeunt in equo pater, quem ubi è lictoribus nemo, more veteri iussisset equo descendere, plenus iræ senex federe perseveravit. Quod cum filius sensisset, proximo lictori ut sibi appareret, & senem equo descendere juberet imperavit. Cujus voci Fabius continuo obsecutus: Non ego, inquit, fili, summum imperium tuum contempsi, sed experiri volui, an scires Consulem agere. Nec ignoro quid patriæ venerationi debeatur; verum instituta publica privata pietate potiora iudico. Ita Deus quos tentari sinit, non contemnit, deserit, nec eos pudefacere sed experiri vult & explorare, num sciant hominem Christianum agere, num munere suo ritè fungi, num tentanti adverteat se norint opponere, idque aliis etiam vult constare. Hoc omnibus fortiter agentibus maximo est honori. In cælo primæ dignitatis est pugnavisse pro Deo.

Deus

CAPVT IV.

Tentationes ostendunt quàm quisque Deo sit fidelis.

E Ciborum numero sunt qui nec sanis hominibus salubres, nec digestu faciles sunt, & tamen ægrotis dantur. Cochleæ robusti prorsus alimenti, & concocti difficiles, iis tamen qui Phœni laborant in alibite nutrimento exhibentur. Vinum rebellem, encyphas aut pulmentum amygdalinum, oryza lacte cocta, corporibus sanis sæpe non congruant, ægrotis tamen quos licentia aut alvus citata vexat, salubriter porriguntur. Ovum igni duratum valentissimæ materiæ est, adjuncto tamen aceto ad bilem non irritandam suadet. Tentationes à principio morositates magnas, difficultates operosas creant, sed semel evictæ animum insigniter firmant. His saluberrimæ sunt, qui perire illis ut norunt. E pluribus tentationum commodis primum est: Quàm fidelis quisque Deo sit, tentationes ostendunt. Quod hoc capite exequemur.

§. I.

Tentationes plurimum prosunt, sed scientibus eas veluti farinaceam massam subigere. Tentatio nos Deo amicos conciliat. Siracida præcepto est: Si possides amicum, in tentatione posside eum, & non facile credas ei: enim amicus secundum tempus suum, & non permanebit in die tribulationis. Bene Aristoteles: In auctione, inquit, vas empturus curiosè illud inspicis, pulsas, huc illuc verfas, tinnitū exploras antequam emas. Ita Namertes interrogatus, quod Plurarchus refert, quâ ratione amicum fidam probitatem exploraret: Per fortunam, inquit, adversam. An Navigii firma sint latera, compago solida, costæ validæ, commissura probè ferraminata, tempestas monstrat. Ita Thelassius ad Paulum presbyterum: Sinceritas, inquit, amici, in tentatione ostenditur, quando scilicet in necessitate communicat. Amicos suos Deus adversis experitur, urget difficultatibus, in deliciis non habet, in tentatione possidet, virtutum non levis exactor. Inter homines probos & Deum non tantum amicitia, sed necessitudo etiam, in dō & similitudo est conciliata virtute: quoniam quidem homo probus est Dei discipulus, amulatoque & vera progenies, quam pater ille magnificus instar patris levis, datus educat.

educat. Itaque cum videris viros bonos acceptosque Deo laborare, sudare, per arduum ascendere, malos autem lascivire & voluptatibus fluere, cogita eos tristiori disciplina contineri, filiorum modestia non vernularum licentia delectari. Ergo contemnatur, ait Augustinus, superbia tentatoris mei, suspirantur flagella patris mei. Imago Dei sumus. Emulatores vero aut certe sumus aut esse debemus, Pauli etiam hortatu: Estote ergo imitatores Dei, sicut filii charissimi. Dies mali, hora tristes, turbidi soles, acervatae tentationes aperiunt quam quisque Deo fidelis sit amicus. Peramanter Christus discipulos pridie mortis suae solatus: Iam, inquit, non dico vos servos, quia servus nescit quid faciat dominus ejus. Vos autem dixi amicos. Et velut rationem redditurus dicit: Vos estis, ait, qui permansistis mecum in tentationibus meis. Observat Hieronymus dictum: In tentationibus ait, nec enim in una solum, sed in omnibus fidelitatem monstrandam. Amicos Deus tentatione multiplici exercitatos possidet. Jurisconsultus possessio est quasi pedum positio. Locum, in quo pedem quis figit, & quod lubet deambulat, hunc possidet. Videtur Deus in bonae mentis homine pedem figere, eumque velut pavimentum calcare. Hunc tentatione facit suum, in tentatione possidet.

Invitatus quispiam ad cenam magnam, ut purget absentiam: Iuga boum, ait, emi quinque, & eo probare illa. Christus Dominus nos veluti suos boves allocutus: Tollite, inquit, jugum meum super vos. Agite dum mei boves, vos jugo non gravi aprate. Hic homo grandi admodum pretio, sanguine suo vos emit. Nunc vero abicit probare vos. Hunc habere dominum vobis utilissimum. Ergo dum vester vos dominus probat, jugum ne detrectate, tentationi ne cedite.

Jobus de Avernali tauro Behemoth copiose differens: Ecce, inquit, spes ejus frustrabitur eum, & videntibus eum cibus precipitabitur. Hic plurimorum votum est: Jam illum Deus precipitabit. & ab illo nostra quies non turbabitur. Cur precipitatio ista tamdiu differenda? Ita visum providentiae divinae ad vitam hominum per hos rebelles angelos exercendam. Nam sicut a Deo cuius hominum sub ipsum exordium vitae assignatur tutelarum custos Angelus: sic etiam a tenebrarum principe angelus adversarius cuilibet apponitur, qui ad noxas, inde ad exitum trahat. Ita Jobo dicitur. Ecce Behemoth, quem feci tecum, qui assiduas imminet tibi ut tenter, irretiat, perdat, haec a plerisque patris patribus recepta est sententia.

Ita unicuique nostrum assidue gemini adsunt stipatores. E caelo ille, ut tueatur & ad omnem ducat virtutem; ex orco iste, ut insidietur & ad vitia omnemque nequitiam impellat. Nos horum medii dies noctesque agimus. In eo autem salutis nostrae cardo vertitur, quinam assentiamur, quem sequamur ducem. Duo domini sunt diversissima jubentes; utriusque obsequi non licet. Nemo potest duobus dominis servire. Alteruter vel odio erit vel amori. Cautissimos fige pedes, quisquis es, duorum medius incedis, hic propinat vitam, hic mortem sempiternam: tui arbitrii est in hujus vel illius tentationem velis concedere. Hunc rerum ordinem divina statuit providentia. Non casu, non ira Numinis hoc factum; nec effraetis carceribus illi perduelles in nos ruunt, sed providentissimo Deo permittente nos observant assidue atque oppugnant, ne Palæstra nostrae desit virtuti; sic nostra exaccit patientia, sic submissio eruditur, ita excitatur oratio, ita fides instruitur: At multi, ais, hac pugna vincuntur. Viderint ipsi. Nec enim illis arma, nec divina deest gratia; possunt resistere, possunt vincere. Nolunt? Eorum socordia vel malitia fit. Haec culpa solis ipsis impingenda. Alii dum tentationibus resistunt, generose vincunt, & sua quotidie augent promerita. Tentationes istis utilissimae,

Tom. II.

A virtutes augent dum exercent. Marceet sine adversario Virtus.

§. II.

Principio quaesitum: Quid est Tentatio? Experimentum probatio. Hinc tentatus, aut tentator alii que discunt, quid boni malive lateat in homine. Hactentia Deus non eget, alii & nos ea egemus nobis ipsis saepe ignotissimi. Eximie Augustinus de Jobo: Noverat eum Deus, inquit, & ei testimonium perhibebat. Diabolus eum non noverat, & ideo dixerat: Nunquid gratis colit Deum? Videte quod provocat inimicus: Videbat hominem Deo servientem, in omnibus obsequentem, omnia bene operantem. Videbat Deus in corde servi sui cultum, gratitum. Diabolus latebat, quia in tenebris erat. Admisit Deus tentatorem, non ut ipse nosset quod noverat, sed ut nobis noscendum & imitandum preberet. Tentari ergo ut exercearis, tentari ut probe-

ris, tentari ut a teipso inveniaris. Deus tentat ut doceat, diabolus tentat ut decipiat. Si Deus cessat tentare, magister cessat docere.

A Deo quaerens Jobus: Quid est homo, inquit, quia magnificas eum, aut quid appons erga eum cor tuum? Visitas eum diluculo, & subito probas illum. Hebraea phrasit alioquitur: quid est miser homo, ut ceterorum quali oblitus hunc unum magnifices? Jam licet dicere: Magnificus cinis. Sed quaeso, Jobe mi, quid magnificare, & magnificentiam appellas? Hoc reipsa est deprimere ac humiliare. Quis enim ita visitari velit, quis tam acerbis cupiat probari? Si principum aut magnatum aliquis ea dignatione oculos in famulum coniciat, ut dicat: Videam, num me amet. Hunc sane magnificare censendus. Mox enim alii atque alii quaerent: Quid hoc hominis est, cujus amorem tanti aestimat princeps, ut illius specimen & experimentum expetat? ita Deus electum sibi populum probaturus: Ego, inquit, non delebo gentes, quas commisit Josue, ut experiar Israel, utrum custodiant viam Domini, & ambulent in ea. Haec populi mei in me fidelitas, ut omnibus fiat explorata, Herthæos, Gergezæos, Amorrhæos, Chananeos, Pherezæos, Hevæos, Jebuleos, & omnem hanc hominum faciem non auferam. Ad Lydium hunc lapidem populus meus est probandus. Sic amantissimus Deus cum quovis nostrum agit, subito probat nos, imò assidue (quod Hebraea vox testatur) & momentis parte singulis. Ideo Jacobus Domini discipulus ad hilaritatem sanctam excitans: Omne gaudium, inquit, existimate fratres mei, cum in tentationes varias incidieritis, scientes quod probatio fidei vestrae patientiam operatur. Tentatio est fidelitatis ac fidei nostrae in Deum probatio. Cum examen instruitur ad Philosophiae vel Jurisprudentiae supremam lauream obtinendam, examinandi juvenes, non ut pueruli de Grammaticae praeceptuiculis interrogantur; Quid est nomen, pronomen, verbum? quid est metaphora, quid Metalepsis, quid Metonymia? quid est Ens rationis, quid materia prima? Quid est feudum, quid emphyteusis, quid usucapio? Non his quaestiuiculis res agitur, sed thesæos defensor hinc illinc oppugnatur, premitur, urgetur, constringitur, omnis elabendi via occluditur, iterum iterumque novis rationum jaculis configitur. Hic demum apparet, quid eruditionis, naturæ, quid vitilis scientiae sibi compararit, quam dextrè norit volantia in se tela excipere. In tentatione hac eruditæ praclarè stare laudis est, & doctorum albo inseribit. Hic vir ille, hic est, qui viri docti congressum audeat sustinere, hic laurea supremæ dignus. Sic Abrahamus rigidè a Deo examinatus & tentatus est. De hac Abrahami tentatione Augustinus insignissime: Tentatur Abraham, inquit, de immolando dilectissimo filio suo Isaac, ut pia ejus obedientia probaretur, saeculis in notitiam proferenda non Deo. Neque enim omnis est culpanda tentatio, quia & gratulanda est, quæ fit probatio. Et perunque aliter animus humanus sibi ipsi

M m m 2

Aug. tom. 8. in psal. 55. mibi p. 224.

Idem tom. 10. ser. 72. de Tempore, mibi p. 263.

Tob cap. 7. v. 17. & 18. Hebr. Enos, hoc est, homo miser.

Luc. cap. 2. v. 21. & 22.

Jacobi cap. 1. v. 2. & 3.

Tentatio est fidelitatis ac fidei nostrae in Deum probatio.

Aug. tom. 5. lib. 16. de Civit. c. 32. mibi p. 199.

Amotescere

Aug. 10p. 10. ser. 72. de Tempore. imbi p. 263.

Tentatio Abrahami sibi profuit & nobis.

Gen. cap. 22. v. 2.

Jac. cap. 1. v. 12.

2 Tim. c. 4. v. 6. 7. & 8.

Tobias tentationum sex capita: Primum. Tob. cap. 2. v. 19. Secundum. Tertium. Quartum. Quintum. Idem cap. 1. v. 22. Sextum. Idem cap. 2. v. 12.

immotescere non potest, nisi vires suas sibi non verbo sed experimento tentatione quodammodo interrogante respondeat: ubi si Dei munus agnoscerit, tunc pius est, tunc solidatur firmitate gratia, non inflatur inanitate jactantia. Abraham non trepidavit credere, quando scelus promittebatur, non trepidavit offerre quando exigebatur: nec fuit religio credentis contraria devorioni obtemperantis. Credidit suscepitque filium, credidit occisurus; ubique fidelis, nusquam crudelis. Omnino perduxit filium ad locum victimæ; armavit etiam dexteram cultro. Attendis quis feriat, & quem feriat, attende quis jubeat. Pius Abraham obtemperando; quid Deus jubendo? Quid si Abraham bene fecit obtemperando, multo melius, & longe melius, incomparabili merito, Deus jubendo. Nescit se homo, nisi in tentatione discat se. Cum autem didicerit se, non negligat se. Si enim se negligebat latentem, non se negligat notum sibi. Quid ergo dicimus, fratres? Esti sciebat se Abraham, nos non noveramus Abraham. Aut sibi, aut certe nobis, prodendus erat. Sibi, ut sciret, unde gratias ageret; nobis, ut sciremus, quid à Domino deprecaremur, vel quid in homine imitaremur. Quid ergo nos docet Abraham? Ut breviter dicam: Ut Deo non preponamus, quod dat Deus. Ergo nec illud quod tibi pro magno prestat Deus, proponas illi qui prestavit. Et cum voluerit subtrahere, non tibi vilescat, quia gratis amandus est Deus. Quod enim dulcius à Deo premium, quam Deus ipse?

Horribilissima proflus fuit hæc tentatio. Singulæ tentantis vocula cor patris discindere potuissent: Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Isaac, & vade in terram visionis; atque ibi offerre eum in holocaustum super unum montium quem monstraverò tibi. Hoc erat non filii tantum, sed & parentis jugulum petere. Nos mille aliisque mille tentationibus petimur, quarum tam gravis & vehemens nulla: sed adjecti animum Abrahamus ad Dei jussum, & ut Augustinus loquitur, non credidit aliquid impossibile esse Creatori. Tulit itaque filium, in montem perduxit, veste nudavit, manus colligavit, & admovit, gladium strinxit, ictum destinavit. Hic manum cohibe. Meritissima fuit tentationis probatio. Jam cælo, jam terræ notum, quam Dei amans, quam fueris Deo fidelis usque in montem, usque ad aram, usque ad victimam, usque ad jugulum victimæ multo carissimæ. Beatus vir, Jacobo teste, qui suffert tentationem, quoniam cum tentatus fuerit, accipiet coronam vite. O beatorum hominum, qui sustinere novit tentationem, quam certe meli dicet & sacharum, si futurum cogitet tentatione victi præmium. Hoc animo Paulus: Ego jam, delibor, inquit, & tempus resolutionis meæ instat: bonam certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. In reliquo reposta est mihi corona justitiæ. Maximas, continuas tentationes vir iste passus ab omni hominum genere, ab orbe universo: totus Acheron in unum hunc virum pugnavit, catenatus eum labor exercuit, undique & undique pericula cinxerunt. At ille fidem servavit: in reliquo reposta est illi corona justitiæ.

§. III.

Tobias tentatissimus, sed Deo verè fidelissimus. In digitos mittamus tentationis capita. I. Fortunis provolutus ad inopiam devenit: uxor ipsius textrix ibat ad opus textrinum quotidie, & de labore manuum suarum victum, quem consequi poterat, deserebat. II. Cæcus fuit: geminatum, grande supplicium paupertas & cæcitas. III. Irritus à parentibus, cognatis, conjugè. IV. Captivus regis Salmanasar. V. Occidi iustus à Sennacheribo rege, qui omnes Tobiasæ facultates silco regio addixit; Tulit omnem substantiam ejus. VI. Fugitivus, exul, facultatibus lapsus latuit cum familiâ. Hanc autem tentationem ideo permixit Dominus evenire illi, ut posteris daretur exemplum patientiæ ejus, sicut & sancti Job. Si minus patientiæ & in Deum fidelitatis habuisset Tobias, dixisset: Num igitur ego unus adeo stultus sum, ut omnibus serviam; sit alius aliis exemplo, & ista tam gravia patiatur. Nil horum

fomniavit, sed immobilis in timore Dei permansit, nil Tobie unquam sibi displicere passus, quod Deo placuisset. Unica Dei voluntas, unicum illud: Sic Deo visum, instat multarum millium caussarum illi fuit. Quapropter Deo semper fidelissimus: Vitam illam, inquit, expectamus, quam Deus daturus est his, qui fidem suam nunquam mutant ab eo. Porro tentatio Tobias tam diuturna, tam gravis fuit, ut ab ipso voces illas expresserit: Precipe Domine in pace recipi spiritum meum: expedire enim mihi mori magis quam vivere. Sed Angelus demum tentationis sudores anxios abstergens: quia, inquit, acceptus eras Deo, necesse idem est, ut tentatio probaret te. Alia è diametro plerisque omnibus est ratiocinatio: Qui Deo, ajunt, acceptus est, à tentatione, miseris, rerum difficultate immunis est. At verò Angelus apertissime dixit: Necesse fuit, ut tentatio probaret te. Non tantum conveniens & decorum, sed necessarium fuit te tentari, & diversis malis exerceri. Lex pridem lata: Per multas tribulationes oportet vos intrare in regnum Dei.

Hæc Romanus sapiens ad amussim rationis executus illustrissime: Quare, inquit, multa bonis viris adversa eveniunt? nihil accidere bono viro mali potest. Non miscentur contraria. Quemadmodum tor amnes, tantum sperne dejectorum imbrum, tanta medicamentorum vis fontium, non mutant poron maris, nec remittunt quidem: ita adversarum imperis potentior: nec hoc dico, non sentit illa: sed vincit, & aliquin quietus placidissime contra incurrentia atollitur. Omnia adversa, exercitantur nec putat. Quis autem, vir modo, & rectus ad honesta, non est laboris appetens iusti, & ad officia cum periculo promptus? cui non industrio otium pena est? Athletas videmus, quibus virium cura est, cum fortissimis quibusque constringere, & exigere ab his, per quos certamina præparantur, ut totis contra ipsos viribus utantur. Cedi se vexari, patiuntur: & si non inveniant singulos pares, pluribus simul objungunt. Marce sine adversario virtus. Tunc apparet quanta sit, quantum valeat, polleatque, cum quæ postea patientia offendit. Scias licet, idem viri bonis esse faciendum, ut dura ac difficilia non reformident, nec de fato querantur: quidquid accidit, boni consulant, in bonum vertant. Non quid, sed quemadmodum dum feras, interest. Non vides, quando aliter Patres, aliter Matres indulgent? illi excitari jubent liberos, ad studia obeunda mature, feriatu quoque diebus non patiuntur esse otiosos, & ludrem illis, & interdum lacrymas excutunt; At Matres forte in sinu, continere in umbrâ volunt; nunquam flere, nunquam tristari, nunquam laborare. Patrium habet Deus adversus bonos viros animum, & illos fortiter amat: & operibus, inquit, doloribus, ac damnis exagitantur, ut verum colligant robur. Languent per inertiam saginata: nec labore tantum, sed molibus & ipso sui onere desiciunt. Non fert ullum ictum illæsa felicitas, &c.

Quapropter ubi virtus, ibi & virtutis obrussa tentatio, ubi aurum, ibi & cotricula; ideo tentati, quia Deo accepti: Quanto plus pugna, tanto plus erit gloria. Quando igitur nec ipse de se homo, nec ulli alii nosse queunt, quam Deo sit fidelis, nisi tentatio hanc ingerat notitiam, non est quod tentationem & experimentum nostri tantopere horreamus. Nullum tam vile officium est, quod à suis specimen artis non exigat. Videmus, ajunt, quid didicerit, tirocinium faciat, edat artis specimen Christus sub vitæ finem, suorum in tentationibus constantiam laudans, regis mensæ societatem promittit. Cupis, mi Christiane, in hac eadem societate numerari, amicus regis dici, fidelis Christo permanere? In tentationibus Christi permance.

In ne cede malis, sed contra audentior ito, dic centies, die uno die millies audentior ibo in castus omnes. Solebat vir princeps & perlatus animi causâs promptum sui famulitii obsequium molestius explorare, &c.

fuis ipse vestibus parcere, quò penitus posset suorum in se animum inspicere. Nam subinde cum placidum rivum transiret, illum expeditis junctis pedibus insiluit hohortatu: Qui me amat, me sequitur parili saltu. Hic diversum oris habitum in famulis erat videre. Hi alios, num præeant circumspicere; isti promptissimè sequi, & mox eodem insilire; alii aliquantulum cunctari, & vesti velle parcere; illi ridere & domino applaudere, isti contractiore vultu hunc lusum ægrius ferre. Planè illis tentatio fuit. Ita de singulorum indole ad aquas sumptum est experimentum. Servator Noster Christus habitu inventus ut homo, ductus est in desertum à Spiritu, ut tentaretur à diabolo. Non enim habemus Pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris; tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato. Ita tentationum aquas infliens clamat: Amici mei me sequantur: Qui vult venire post me, abneget semetipsum. Vis esse amicus Christi? Vesti tuæ, corpori tuo ne parce, fidem serva; in tentatione possidebit te amicus hic tuus. In reliquo reposita est tibi fidem servanti corona justitiæ. Nam vitam illam expectamus quam Deus daturus est his qui fidem suam nunquam mutant ab eo.

CAPVT V.

Tentationes industriam acuumt & fervorem.

Quila, quod Ulysses Aldrovandus annotat, subinde pullos permittit leniter cadere, ut tantò promptius in alas sese librare discant. Interim Mater sollicita cum errant pulli & cadunt, mox adest, & alis sublevat portatque. Ita Deus cum suis amantissimè agit, labi eos & cadere permittit, ut quos humana imbecillitas dejecit, divina erigat potentia. De seipso rex David: Impulsus, inquit, everfus sum ut caderem: & Dominus suscepit me. En pullum aquilinum subopte ingenio cadentem, sed maternâ ope surgentem.

Petrus Christi discipulus inambulabat aquis, Magister eum mergi aliquantulum sinebat. Mox ille supplicat in clamans: Domine, inquit, salvum me fac. Et continuo Jesus extendens manum, apprehendit eum, & ait illi: Modice fidei, quare dubitasti? Vide mi Petre, per aquas gradi, nondum plene didicisti: absque me fuisset, in imum traxissent te aquæ.

Ita labi, cadere, mergi, impingere, quod in tentationibus solet fieri, nonnunquam valde conducit. Casus cautiorem facit & attentioem. Tentatio ad agendum stimulat, industriam & ferventem efficit, quod capite isto explicandum.

§. I.

Industriam & fervorem non rarè ingerit tentatio. Unde Baravis, Belgis, aliisque Germanis tot tamque exercitati milites? Ab assiduis bellis, quæ modò Pannoniam, modò Gallias, modò Italiam involvunt. Mars inquietus & vagus jam istud, jam aliud regnum occupat. Hinc Europa magnam partem ab annis pluribus armata militandi artes excellenter didicit: utinam & militarem disciplinam diceret. Carthago æmula Romæ, populo Romano plurimum negotii faceffivir. Hinc quæstio illa in senatu sæpius ventilata, Num Carthago penitus evertenda? Plurimi ajebant evertendam, & unâ torbellorum seriem tollendam. Negabant alii hoc ullo modo committendum, ut juventuti Romanæ nobilissima virtutis & armorum exercitatio non subtraheretur. Quâ in re primarii duo senatores Carthago & Scipio Nasica pugnantibus sententiis colluctabantur. Carthago infidæ pacis metu aboleri Carthaginem volebat. Nasica militiæ gerendæ peritissimus non exscindendam judicabat ut illius metu cohiberentur vitia, mores optimi

Tom. II.

propagarentur. Nam eâ delecta, inquiebat à continuo armorum usu ad otium & delicias diffluemus. Rebus adversis certius efflorescit virtus, quàm secundis. Sed Cato cum suis præpolluit sententiâ; Carthago est everfa. Sed magno Romæ detrimento. Hinc Q. Merellus devictâ jam Carthagine averavit in Curia: Nescire, se, illa victoria boni ne plus an mali attulisset. Quoniam ut pacem restituendo profuisset, ita Annibalem submovendo, non nihil nocuisset. Eius enim transitu in Italiam, dormientem jam populi Romani virtutem excitatam; metuique debere ne acri æmulo liberata in eundem somnum revolveretur. Tentatio; velut Annibal, dormientes excitat, somnum pellit, ad laborem & opus instigat. Ita Deus Israël's populum creberrimis bellis funesto arcuit veterno. Ita tempestas fragoribus & fulgetris noctem exterrens ad vigilandum & orandum multos lecto excurit. Haud aliter tentatio plurimos ad vigiliis & preces impellit.

De Judâ Israël's Principe annales Judicam narrant: Fugit, Dominus cum Iudâ & possedit montana; ne potuit delere habitatores vallis, quia falcatis curribus abundabant. Res mira: multis & illustribus victoriis mores in suam potestatem Hebræus populus redegit, cur expugnare vales nequivit? Falcatis curribus, dices, abundarunt. Esto. Sed potuisset Deus facillè hoc armorum genus aut subducere aut enervare. Sed vallium incolas vinci noluit, ut per eos populum suum identidem expergefaceret. Cur oportet esse hærefes? Ut per Antiperistatim istam à frigore augmentum accipiat calor. Ita tentationes in via virtutis impedimento non sunt, sed incitamento; quemadmodum flagella, virgæ, calcaria non sunt ad equum conficiendum, sed ad equi cursum promovendum. Et sicut his stimulis nonnunquam equus etiam citatus, ita homo etiam probus tentamentis eger acuetur ad industriam. Et qui rarus orat & vagus, stipem erogat proflus exilet, in ediam nullam toleret, hostis jejuniæ suas undecunque oblectationumulas avidè aucupetur. Hunc repente vehemens invadit tentatio, subito probat illum Deus. At ille in arcto deprehensus opem circumspicit, crebrius orat, liberalius stipem erogat, frequentius jejunat; eò facit omnia, ut à tentatione liberetur. Ita Deus à malis debitoribus officium Christiani hominis suaviter extorquet.

In patre & filio Regibus hoc luculentissimum. Rex David Salomonis patris aliud ex alio bellum est orfus. Hostes habuit Ammonitas, Moabitas, Philistæos, Amalecitas, ipsum etiam filium Absalonem expertus est rebellem: vix unquam rex David toto imperii tempore clausit armamentaria, & tamen ærarium regium inter assidua bella incredibiliter ditavit, thesauros maximos argenti, auri, & gemmarum Salomoni filio reliquit; ita quod mireris, Rex potentissimus atque ditissimus gelio bellis est effectus. At verò filius Salomon, quod Regum facti dicunt, obvinebat omnem Regionem, quæ erat trans flumen quasi à Tapha usque ad Gazam, & cunctos Reges illarum regionum; & habebat pacem ex omni parte in circuitu. Habitabatque Iudæa & Israël absque timore ullo, unusquisque sub vite suâ, & sub ficu suâ, à Dan usque Bersabee, cunctis diebus Salomonis. Omnes ferè populi Salomonis erant tributarii. Navigationem insuper in Tharsis argenti & aurum feracissimam quot annis expedit. In tantâ rerum tranquillitate, inter has auri segetes, inter opes planè immensas demum depauperatus ærarii fundum rasis, ita quidem ut suos cives ac subditos emungere, tributa justo graviora imponere, pecunias undique corradere cœperit. Unde, obsecro, hæc ærarii labe? Pax ipsa, & in pace luxus Salomonem depauperavit. Requiem dederat ei Deus per circuitum: & non erat satan neque occursus malus. Hinc omnia in aula luxum, in gynæci delicias expensa. Tandem reverà tor auri fontes in egestatem exaruerunt. Videte, obsecro, Regem David ditatum bella. Pax &

M m 3

Valer. lib. 7. p. 2.

Tentatio dormientes excitat, & ad laborem & opus instigat.

Judic. cap. 10. v. 19.

Tentationibus homo ad viâ virtutis incitatur.

David inter assidua bella thesauros maximos Salomoni filio reliquit; ita quod mireris, Rex potentissimus atque ditissimus gelio bellis est effectus.

Salomon verò in summa rerum tranquillitate depauperatus est.

3. Reg. 1. 5. v. 4.

Vertical text in the left margin, likely a library or archival stamp.